TOBIAS MILTENBERGER

Ekologické včelaření

V PRAXI

GRADA

Obsah

4 ZAČÍNÁME — SE VČELAMI

5 Znalosti a odpovědnost
5 Komunikace s okolím
6 Budujeme si vztah

7 Právní aspekty a výdaje
7 Právní základ
8 Časová náročnost
8 Finanční náročnost

10 Vybavení včelaře
10 Nástroje
12 Včelí úly
15 Další včelařské potřeby
19 Jak si opatřit včely

20 TROCHA BIOLOGIE — VČELA MEDONOSNÁ

21 Včely, plásty a opylování
21 Druhy včel
22 Biodynamický chov
23 Včelstvo
31 Tvorba pláství
32 Stáří včelího plástu
33 Vnitřek plástu
34 Vývoj společenství
35 Opylování a nektar

36 PLNÉ JARO — ČAS ROJENÍ

37 Rojení a přirozené rozmnožování
37 Opatření
40 Odchyt roje
42 Usazení roje
44 Oddělený roj
45 Rozdělení zbytkového včelstva
45 Ekologické aspekty

46 VÝCHOVA MLADÝCH VČELSTEV
46 Prohlídka mladého včelstva
49 Krmení
51 Ekologické aspekty

52 Přechod na ekologické včelaření
52 Předběžná rozvaha
52 Postup
53 Jak chytit matku

54 Kontrola medného včelstva
55 Kontrola medonosného včelstva
57 Zavedení matky

60 ČASNÉ LÉTO — ČAS SKLIZNĚ

61 Med, včelí zlato
62 Získávání medu
63 Sklizeň medu
65 Odvíčkovávání
65 Vytáčet, nebo nechat odkapat?
68 Plnění
68 Štítkování
68 Ekologické aspekty

69 Kočování včel
70 Na co si dát pozor?
70 Postup při kočování

71 Vosk – stavební materiál včel
71 Tavení vosku
72 Čištění vosku
72 Čistota vosku
73 Mezistěny a počáteční proužky
75 Skladování plástů
75 Ekologické aspekty

76 PLNÉ LÉTO — KLEŠTÍK VČELÍ

77 Čas na obranu proti varroáze

77 Kleštík včelí
79 Snížení zamoření
82 Léčba varroázy
86 Ekologické aspekty

88 POZDNÍ LÉTO A PODZIM — SILNÉ SVAZKY

89 Podletí
89 Lesní med
90 Podletí a loupeživost
90 Nezapomínat na varroázu

91 Krmení včel
91 Zásoby na zimu
92 Ekologické aspekty

93 Rozpouštění a spojování
93 Spojování slabých včelstev
95 Nepustit zimu dovnitř

96 ZIMA — PRACUJEME UVNITŘ

97 Čas k zamyšlení

98 Včelí produkty a jejich zpracování
98 Propolis
100 Voskové svíčky
102 Mast ze včelího vosku

103 Návod na stavbu úlu a úlová váha
103 Návod na stavbu úlu
105 Úlová váha
105 Ekologické aspekty

106 ČASNÉ JARO — PRVNÍ VÝLETY

107 Přechodné období
108 Zimní kontrola
108 Konec zimy

110 V SOULADU — S PŘÍRODOU

111 Odpovědnost za životní prostředí
112 Stav přírody
113 Zahrada, balkon a parapet
116 Biodynamické preparáty
119 Druhy provozů

122 Další informace pro včelařky a včelaře
122 K dalšímu čtení:
122 Poděkování
124 Rejstřík

ZAČÍNÁME
— se včelami

ZNALOSTI A ODPOVĚDNOST

Než si pořídíme jakékoliv zvíře, měli bychom si uvědomit, co všechno bude starost o ně obnášet. Včely v tomto nejsou žádnou výjimkou. I jejich chov vyžaduje určité předpoklady. Na prvním místě se musíme o včely zajímat a mít k jejich chovu motivaci. Pak potřebujeme s nimi samotnými a jejich prostředím navázat vztah. Je třeba si také uvědomit, že chov včel zahrnuje i fyzickou práci a občas je třeba požádat také o posily. To když je třeba například zvedat či přemísťovat úly, sklízet med, připravovat krmivo a obstarávat řadu dalších činností ve včelařství. Včely navíc vyžadují – především na jaře – velké množství času a pozornosti. Proto by se měl každý, kdo přemýšlí o včelaření, nejdříve poradit doma a probrat svůj záměr s rodinou a přáteli. Důležitá je ohleduplnost a také vzájemná výpomoc. Často se nás lidé ptají, zda je při chovu včel vůbec možné jet na dovolenou. Je jasné, že si včely nemůžeme zabalit s sebou, pobyt mimo domov si však můžeme naplánovat na tu část roku, kdy je kolem úlů nejméně práce a včely potřebují nejméně pozornosti. Nebo je pak potřeba mít známé, přátele nebo další včelařky a včelaře v okolí, kteří na včely čas od času dohlédnou a vědí, na co si dát pozor.

KOMUNIKACE S OKOLÍM

Jako včelařky či včelaři bychom měli dobře znát své okolí a komunikovat s lidmi, kteří v něm žijí. Je třeba dobře promyslet, kam včely umístit. Brát ohled na to, jak daleko žijí nejbližší lidé. Tím, že s nimi svůj záměr prodiskutujeme, jednak sami získáme informace o okolním prostředí, ale také zjistíme, zda v okolí nepanují obavy nebo pochyby o našem záměru. Stejně tak je výhodná i komunikace se včelaři v okolí. Pracovat s přírodou a včelami totiž znamená být ve stálém kontaktu s okolním prostředím. A protože včelstva netvoří nějaké uzavřené „stádo“, ale mísí se se včelstvy z okolí, je důležitá i komunikace s okolními včelaři.

Co by nemělo ohrozit váš záměr na chov včel, je nedostatek finančních prostředků. Včelí úly lze totiž postavit i zcela jednoduše s nízkými výdaji. Nedoporučujeme však využívat již použité úly, protože v nich mohou být usazeniny různých látek (např. léčiv), které by mohly přejít do vašeho včelstva. Ty přitom nejsou obvykle pouhým okem viditelné.

Za své včelstvo jsme plně zodpovědní. Pokud mají problémy mé včely, může to ovlivnit i ostatní včelstva okolí.

Zpočátku jsou nám včely cizí. Tak je to ale na počátku jakéhokoliv vztahu.

Levné varianty a podomácku vyrobené pomůcky sice vyžadují mnohem více času, o to větší radost z nich však máme. Nářadí také můžete sdílet s ostatními včelařkami a včelaři nebo se zamyslet nad tím, jestli je opravdu potřebujete. Plásty můžete například nechat vykapat nebo je vylisovat. Není nutné si na to pořizovat extraktor...

BUDUJEME SI VZTAH

Považujeme za důležité zdůraznit, že včelaření neznamená jen pozorovat včely a přírodu, ale že za své včelstvo neseme plnou zodpovědnost. Snažíme se včely rušit co nejméně, ale staráme se o ně, jak je třeba. Přistupujeme k nim s otevřenou myslí, navazujeme s nimi vztah, věnujeme jim svou péči a dostáváme zpět dary ve formě medu, propolisu a vosku. Je naším úkolem udržovat se včelami dobré vztahy.

Chov včel znamená dávat a brát, je to vztah mezi člověkem a zvířetem, o který je třeba, stejně jako u mezilidských vztahů, neustále pečovat. Včely, která tak citlivě reagují na své okolí, nám zrcadlí jen to, jak k nim my sami přistupujeme. Pokud jim něco chybí, jsou slabé nebo nemocné, musíme se zamyslet nad tím, co můžeme udělat – co bychom v našem vztahu měli změnit. Možná jsme se o ně dostatečně nestarali nebo je nabídka zdrojů nektaru v okolí příliš malá. V každém případě je na nás, abychom se postarali o to, aby se včelám dařilo dobře.

VHODNÉ MÍSTO

Jakmile si vyhlédnete místo, které by mohlo být tím pravým stanovištěm pro vaše včely, postavte se přesně na něj, do jedné přímky s vletovým otvorem, a v duchu si představte, jaké tam asi budou v průběhu celého roku podmínky z hlediska počasí a povětrnostních vlivů. Pokud se tam stále cítíte dobře, ať už by kolem byl sníh, padal déšť, nebo svítilo slunce, je to vhodné místo.

PRÁVNÍ ASPEKTY A VÝDAJE

PRÁVNÍ ZÁKLAD

V oblasti včelaření neexistují žádné obecně platné právní předpisy. Existuje několik paragrafů v německém občanském zákoníku (BGB), některé předpisy pro chov včel popisuje také Spolkové ministerstvo pro výživu a zemědělství (BMEL). Těmi nejdůležitějšími se budeme zabývat v následujícím textu.

SOUSEDI

Včely se nepočítají mezi domácí zvířata. Nepočítají se ale ani mezi ta volně žijící, protože jsou ze zákona vlastnictvím svého majitele. Protože však létají na delší vzdálenosti a včelaři tak nad nimi nemají plnou kontrolu, musí se počítat s tím, že budou včely zalétávat i na sousední pozemky. Sousedé se musí smířit s tím, že včely létají i na jejich pozemek (koneckonců z opylování mají prospěch i oni sami), ale pokud je včely výrazněji obtěžují, nemusí to nutně tolerovat. Nepříjemné jsou především situace, když včely chováte na malém obytném pozemku a ty pak létají pouze přes sousedovu zahradu. Tomu lze zabránit tak, že mezi pozemky vysadíte dva až tři metry vysoký živý plot nebo jim do cesty umístíte jinou překážku, aby včely musely při letu daným směrem vylétnout strmě vzhůru a dostaly se tak do vyšších poloh. Nevíme však o žádném případu, kdy by bylo kvůli sousedskému sporu včelaření zakázáno. Naopak se lidé spíše o včely zajímají a vycházejí nám vstříc.

OBVYKLÉ V DANÉ LOKALITĚ

Pokud je chov včel v dané lokalitě obvyklý, musí sousedé akceptovat chov 10 až 15 včelstev na jednom místě (§ 906 BGB). Na začátku je dobré se vždy informovat na místním obecním úřadu, co je v dané lokalitě obvyklé. To se totiž může v průběhu desetiletí měnit. Nicméně včelařství je běžné téměř v každé obci.

PRÁVA PŘI ODCHYTU ROJE

Včelaři mají právo vstupovat na cizí pozemky za účelem pronásledování roje a jeho odchytu. Pokud však při tom dojde k nějaké škodě, musí ji uhradit. Pokud se roj usadí v blízkosti jiného úlu, je třeba jeho majitele informovat (jinak je včelař považován za nekolegiálního). Pokud jsou roje spatřeny daleko od úlů a bez „pronásledovatele“ (majitele), jsou považovány za včely bez majitele a patří tomu, kdo je najde (§§ 961– 964 BGB).

NAŘÍZENÍ O NÁKAZÁCH

Aby se zabránilo šíření epidemií, musejí včelaři podle § 1a vyhlášky o nákazách včel hlásit počet svých včelstev a jejich umístění na příslušné veterinární správě.

PODMÍNKY POTRAVINOVÉHO TRHU

Při uvádění medu nebo jiných včelích produktů na trh je třeba dodržovat nařízení o potravinách. Jednotlivé aspekty ohledně přípravy medu naleznete na str. 61 a následujících.

ČASOVÁ NÁROČNOST

Svá včelstva nemůžeme nechat jen tak, aby se o sebe postarala sama. Potřebují naši pozornost, lásku, péči a také přikrmování. Na pomoc člověka jsou včely odkázány především kvůli zavlečení roztoče kleštíka včelího (*Varroa destructor*) z Asie do Evropy v 70. letech 20. století, ale také kvůli tomu, že v současnosti nemají dostatek potravy.

Pokud s chovem začínáte, očekávejte, že intenzivní období nastane v květnu a potrvá až do července. V této době je třeba včelstva kontrolovat každý týden. Včelař-začátečník potřebuje na každou kontrolu zhruba půl hodiny, bez započtení času potřebného na cestu. První rok je jak pro začínající včelaře, tak i pro včely velkou výzvou a vyžaduje hodně úsilí. Právě pátrání po odpovědích zabere velké množství času. Pro zkušené včelaře je pak nejintenzivnějším obdobím doba rojení (viz roj a rozmnožování, str. 37). Kolik úsilí a času vám však včelaření zabere, je velmi individuální a záleží na každém jednotlivci.

Doporučujeme začít s více včelstvy.

FINANČNÍ NÁROČNOST

Výčet nákladů, který najdete na následující stránce, v žádném případě neslouží k tomu, aby vás od včelaření odradil, některé položky můžete sdílet s přáteli či známými nebo si danou věc vypůjčit. Chceme vám však poskytnout určitý vhled do toho, jaké přístroje a pomůcky budete potřebovat a jak vysoké jsou přibližné náklady na jejich pořízení. Zde uváděné vybavení je možné zakoupit v obchodech pro včelaře, některé však lze také pořídit z druhé ruky, např. potřebné vybavení pro vytáčení medu.

V tabulce, která následuje na další straně, je uveden přehled nákladů spojených se zakládáním úlů se dvěma roji.

POJIŠTĚNÍ

Pro zájmové včelařky a včelaře neexistuje žádná pojišťovací povinnost, můžete si však uzavřít pojištění dle svého vlastního uvážení. Zde uvádíme dvě nejběžnější varianty:

— Komplexní pojištění speciálně pro včelařky a včelaře poskytuje například pojišťovna „Gaede und Glauerdt“ (zahrnuje krádež, vandalismus, škody různého druhu).
— Pojištění odpovědnosti za škody způsobené při chovu včel v zájmovém sektoru je často už součástí běžného soukromého pojištění odpovědnosti nebo si je do něj můžete nechat doplnit (vztahuje se na škody způsobené jiným osobám, např. škody způsobené při zakládání úlů).

DANĚ

Do počtu 30 včelstev se včelaření považuje za koníček a neplatí se z něj žádné daně. Mezi 30 a 70 včelstvy lze danit i paušálně podle § 13a. Pro daňové účely se pak stanoví zisk ve výši 1 000 eur. Pokud překročíte limit třiceti včelstev, informujte se ohledně daňové zátěže u svého daňového poradce.

➤ JEDNORÁZOVÉ NÁKLADY

BETRIEBSMITTEL		CELKOVÁ CENA €
	2 roje	360
Úl Zander 1,5	Dno a vysunovací podložka, česno	66
	2 plodiště	60
	20 rámků do plodiště	30
	2 schiede??	12
	2 Pflanzsteine à Beute	20
	Dýmák	70
	Kukla	50
	Rozpěrák	10
	Včelařský roják	25
	Klícka na královnu	2
Vosk	Sluneční tavidlo vosku	130
	Nádoba na tavení (hliníková nebo ocelová)	60
	Forma na mezistěny medníku nebo počáteční proužky	200
	Trafo	80
	Wabendrahtspanner	15
Získávání medu	4 medné nástavky	40
	medové rámky 20 ks	20
	Odvíčkovací vidlička	20
	Odvíčkovací nádobí	140
	Medomet	1 300
	Nádoba na med	10
	Dvojité síto	25
	Míchač na med	40
Náklady na nutné vybavení		2 785

➤ OPAKUJÍCÍ SE NÁKLADY

		CELKOVÁ CENA €
	Léky (např. proti varoáze)	40
	Bio-cukr (50 kg)	130
	Sklenice na med	100
	Vosk	80
	Pojištění	60

VYBAVENÍ VČELAŘE

NÁSTROJE

Zde uvádíme a popisujeme nástroje, které obvykle potřebujeme pro včelaření. Některé se mohou lišit podle vašich preferencí. Zároveň mohou někteří včelaři používat i další nástroje, ale těmi se zde nebudeme zabývat.

ROZPĚRÁK

Je dobré jej mít vždy po ruce či v košíku na kole. Používá se na otevírání úlu a uvolnění jeho slepených částí. Nebo třeba na otevření večerního piva po práci.

ROZPRAŠOVAČ VODY

Často jej využíváme při odchytu rojů. Imitace deště nám také pomáhá, když chceme zabránit tomu, aby včely vzlétávaly. Není třeba pořizovat žádný speciální, práci odvede i obyčejný vodní rozprašovač.

OMETAČ VČEL

Další pomůckou je ometač včel, kartáč, který byl speciálně vytvořen pro ometání včel. Můžete jej například použít, když potřebujete vymést včely z plástů nebo z rojáku.

KUKLA

Obecně doporučujeme, abyste si pořídili včelařskou kuklu a případně také kožené včelařské rukavice a pro případ nouze je nosili vždy s sebou. My sami si kuklu ani rukavice ke včelám zpravidla nebereme, abychom jim mohli být co nejblíže a neměli mezi sebou překážky. Důležitá je zde však vysoká míra vzájemné důvěry.

Pokud si nejste úplně jistí a máte strach, není vůbec na škodu si kuklu vzít, už pro ten pocit pohodlí a bezpečí. Samozřejmě je výhodou si na včelí bodnutí zvyknout.

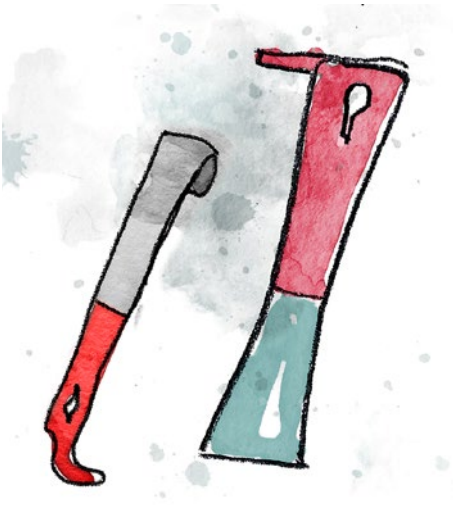

Rozpěrák

Vodní rozprašovač

Ometač včel

Rukavice, kukla a včelařská bunda

Dýmák

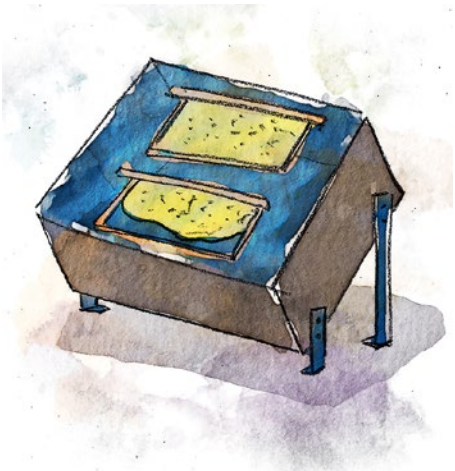

Sluneční tavidlo na vosk

RUKAVICE A OCHRANNÉ BRÝLE

Při ošetřování včelstev proti roztoči druhu *Varroa* potřebujeme rukavice a ochranné brýle. Zde se nelze vyhnout práci s vysokoprocentní kyselinou.

DÝMÁK

Dýmákem simulujeme takový malý „lesní požár“, který nám pomůže včelstvo zklidnit, a my tak budeme mít šanci je prohlédnout. Včelí instinkt velí v případě požáru pobrat co největší množství zásob. Proto se, když se objeví kouř, přesouvají z horního rámu na povrch pláství, kde naplní svůj žaludek medem, což je zklidňuje. Dýmání je tak náš rituál, s nímž přistupujeme ke včelám.

SOLÁRNÍ TAVIDLO

Solární tavidlo vosku postavte vždy tak, aby bylo nakloněné v úhlu 30° a směřovalo ke slunci. Na rámu má připevněné průhledné sklo, pod nímž je umístěná vana na roztavené plásty. Pod vanou je umístěna sběrná nádoba z neoxidujících materiálů, např. z nerezové oceli (protože jinak by se vosk zabarvil), do níž se shromažďuje roztavený vosk. Je důležité, aby bylo tavidlo odolné proti povětrnostním vlivům a také utěsněné, aby se do něj nedostaly včely. Sluneční tavidlo vosku si můžete postavit sami nebo jej zakoupit v obchodě s včelařskými potřebami.

VČELÍ ÚLY

Jako úly označujeme objekty, které my, včelaři, dáváme včelám k dispozici. Používají se různé druhy. Nahrubo je můžeme rozdělit na úly stabilní a mobilní. Stabilní konstrukce jsou takové úly, v nichž jsou plástve pevně ukotveny. Mezi ně patří například kláty, košnice a bedněný úl.

Podle uspořádání pláství vůči česnu rozlišujeme konstrukci teplou a studenou. Obě formy jsou pro včelaření vhodné, záleží však na celkovém systému úlu. V našem nástavkovém úlu pracujeme se studenou konstrukcí. Tyto úly (např. Zander 1,5 či Dadant) a neckový úl (např. top-bar hive) patří k mobilním konstrukcím. U nich můžeme přemisťovat či odstraňovat jednotlivé rámky, plodiště tak můžeme zmenšovat nebo zvětšovat. Nástavkové úly lze rozšířit přidáním jednoho nebo více medníkových nástavků nebo přidáním krmítek. Nám se osvědčil úl Zander 1,5 nebo Dadant, které jsou zde popisovány. Pro ekologické včelaření není rozhodující typ úlu, rozhodující je, aby bylo plodiště jednodílné.

NÁSTAVKOVÝ ÚL ZANDER 1,5

Klasický nástavkový úl Zander zkonstruval stejnojmenný vědec a specialista na včely Dr. Enoch Zander a jeho kolega Johann Merz. Včelařství asociace Demeter v jižním Německu obvykle používají Zander 1,5. Tato míra označuje nástavek plodiště. Je 1,5 krát tak velký, než je běžný

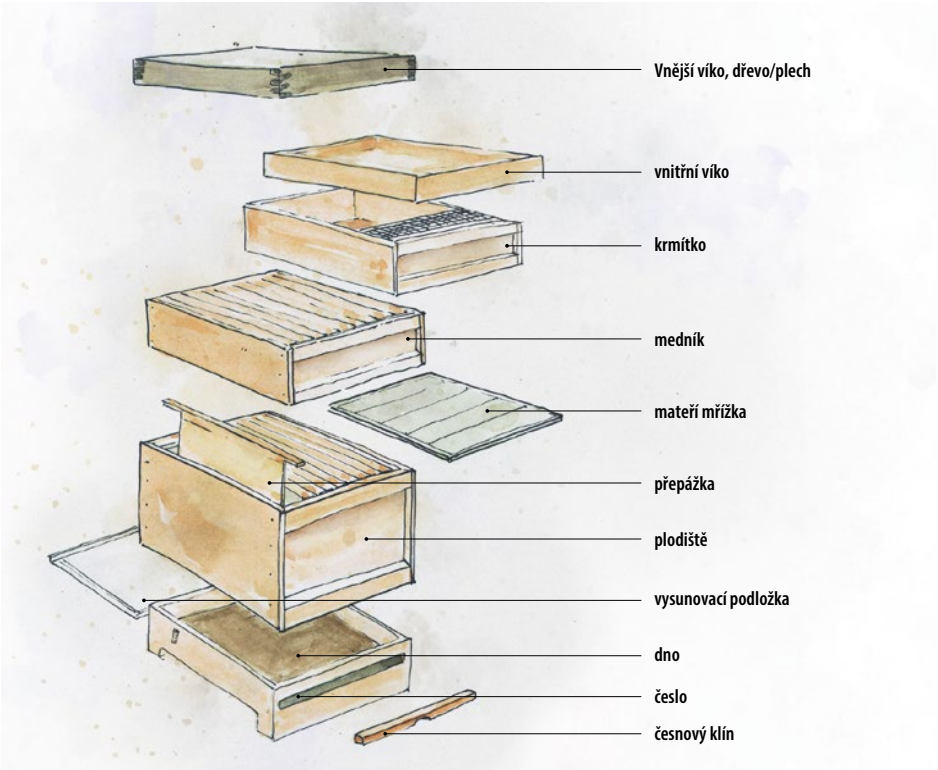

Úl je kulturním domovem včel. Mateří mřížku nepoužíváme.

1 = chladná konstrukce, 2 = teplá konstrukce

typ Zander, a díky tomu má plodiště jednodílné. U běžného typu Zander se často používají plodiště dvě.

Je třeba dbát na to, abychom nerušili matku při kladení a nenarušovali vůni hnízda a tepelnou rovnováhu včelstva. Proto doporučujeme používat úly Zander 1,5 nebo Dadant s jednodílným plodištěm.

UŽ ŽÁDNÉ MATEŘÍ MŘÍŽKY

Úmyslně jsme přestali používat mateří mřížku, která je často součástí nástavkových úlů a zabraňuje tomu, aby se matka a trubci dostali do medníku. Máme však za to, že kvůli používání této zábrany dochází ke snížení kvality medu. Bez ní si totiž mohou včely lépe regulovat klimatické podmínky (teplota a vlhkost) uvnitř úlu. Důležitá je také integrita včel, tedy aby se mohly dostávat do všech částí svého obydlí.

Včelařské rámky

Do plodiště a medníku se vejde po deseti rámcích. V nich staví včely plásty, do kterých ukládají med.

Rámky můžeme podle potřeby odebírat či přidávat. Rámky v plodišti jsou vysoké 337 mm a každý z nich je propojen několika vodorovnými drátky. Rámky v medníku měří na výšku 159 mm a jsou rovněž propojeny několika drátky.

Rámky musí být z počátku opatřeny počátečními proužky nebo v případě medníku středovými stěnami neboli mezistěnami. Jak si je můžete sami vyrobit a připevnit na rámky, se dočtete na straně 73 v části „Výroba středových stěn a startovacích lišt“.

MÍRY PLODIŠTĚ ÚLU ZANDER 1,5					
Vnější šíře	**Vnější výška**	**Vnější plocha**	**Vnitřní šíře**	**Vnitřní výška**	**Vnitřní plocha**
420 mm	337 mm	1 412 mm^2	400 mm	307 mm	1 228 mm^2

MÍRY PLODIŠTĚ ÚLU ZANDER ⅔ (PLOCHÝ)					
Vnější šíře	**Vnější výška**	**Vnější plocha**	**Vnitřní šíře**	**Vnitřní výška**	**Vnitřní plocha**
420 mm	159 mm	668 mm^2	400 mm	139 mm	556 mm^2

PLODOVÝ A MEDNÝ PLÁST V ČÍSLECH

Abychom si udělali představu o velikosti a kapacitě jednotlivých plástů, uvádíme podrobnosti o plástech v plodišti i medníku.

Rámky plodiště v úlu Zander 1,5

Rámky plodiště o velikosti buněk 5,37 mm (buňky dělnice) mají šířku přibližně 74 a výšku 55 buněk, což tvoří celkem zhruba 4 000 buněk včelích dělnic na jednu stranu plástve. Plodiště, které je obsazeno výhradně plody, pojme přibližně 7 000 až 8 000 vajíček/larev/kukel. V jedné buňce může být uloženo přibližně 0,45 g medu. V plodovém plástu, zaplněném výhradně potravou (medem), je tak přibližně 3,5 kg.

Je třeba mít na paměti, že plodové plásty nejsou obvykle homogenně naplněny buď plody, nebo potravou (rámky nejsou obvykle stoprocentně obsazené a plodiště mají v ideálním případě vždy víčko s potravou a případně pylový věnec). Abychom mohli určit přesné poměry, musíme odhadnout procentuální podíl: Pokud je plást naplněn medem například z 50 %, vydělíme hmotnost zcela naplněné plástve dvěma. To znamená, že obsahuje přibližně 1,75 kg medu.

Rámky medníku (2/3 Zander = Zander plochý)

Při velikosti buňky 5,37 mm je šířka plástve cca 74 a výška cca 24 buněk, což představuje celkový počet přibližně 1 700 buněk na jedné straně hřebene. Medník naplněný deseti mednými rámky (se zachováním prostoru pro včely) může obsahovat 15 kg medu: to je přibližně 1,5 kg medu na jeden plást.

Dadant

Úl značky Dadant zaujme svou jednoduchostí s jednodílným plodištěm a polovičními medníky. Právě systém dvanácti rámků nabízí mnoho výhod a spoustu prostoru pro včelaření. Kromě toho je tento systém k dispozici takříkajíc „z regálu“ bez potřeby dalších úprav a existuje k němu také velký výběr vybavení, např. medomet. Komerční včelaři často používají upravenou, prostorově úspornou verzi (tzv. 10er Variante, desetirámkovou variantu nástavku).

NÁTĚR ÚLŮ

Zvenčí natíráme úly přírodními barvami, které neobsahují pesticidy. Absorpce vnější vlhkosti kapilárami je pak díky nátěru mnohem nižší. Pigmenty jsou důležité i proto, že poskytují ochranu před UV zářením. Nikdy však nenatíráme vnitřek úlu, abychom neumožnili cizorodým látkám vniknout do včelstva.

DALŠÍ VČELAŘSKÉ POTŘEBY

EVIDENCE

Důležitá pozorování, stejně jako provedená i plánovaná opatření si zapisujeme do karty úlu. Zaznamenáváme si tak život včelstva, díky čemuž pak například v průběhu roku můžeme srovnávat jedno včelstvo s jiným. Jasně vidíme, jak se dané včelstvo mění a vyvíjí.

Pokud máte včelstev více, vyplatí se je očíslovat či jinak označit. Samozřejmě jim můžete dát i jména. Důležité je, aby se číslo nebo jméno dalo ke včelstvu jednoznačně přiřadit a my tak měli jasný přehled. Označení/symboly by měly být jasně vidět na přední i zadní straně úlu. Samozřejmě existují také digitální řešení pro chytrý telefon nebo tablet. Propolis na rukou však z těchto zařízení nedělá příliš dobrou volbu.

	EVIDENČNÍ KARTA												Včelstvo č.
	Stanoviště												Rok:
	Pozorování								Zásahy				Poznámky
Datum	Zavedené plásty	Plodové plásty	Stádia	Sanftmut	Obsazenost plástů	Královna	Nemoci	Rojová nálada	geg./gen.	Potrava (v litrech)	Váha (v kg)	Množení	

Takto vypadá naše úlová karta. Stáhnout si ji můžete na www.probiene.de/stockkarte.

Veškeré vybavení pro vytáčení medu je dobré mít v jedné místnosti.

STÁČENÍ MEDU

1. Hygienické prostory, např. čistá kuchyně
2. Odvíčkovací vidlička
3. Odvíčkovací potřeby
4. Případně medomet
5. Čisté nádoby, kbelíky, dvojité síto
6. Sklenice na med

Při zpracování medu je naprostou nezbytností dobrá hygiena. Med je potravina a každý, kdo s ním přichází do styku, musí splňovat všechna nařízení pro zacházení s potravinami. V zásadě platí, že zájmový včelař může svůj med stáčet i v čisté a uklizené kuchyni, všechny použité materiály by však měly být vhodné pro použití v potravinářství. Co se týče materiálu nástrojů a nádob, vyplatí se upřednostnit nerezovou ocel, protože je omyvatelná a snadno se čistí. Pořídit si můžete i pomůcky z druhé ruky, v takovém případě je třeba třeba dbát na jejich velmi důkladné vyčištění.

Matka v klícce se zavěšuje do uličky mezi plásty.

KLÍCKA PRO MATKU

Klícku na matku můžeme použít v různých situacích, například když potřebujete na čas oddělit matku od včelího roje nebo když potřebujete naopak novou matku k roji integrovat. K odchycení matky můžete využít odchytky na včelí matku. Existují různé typy klícek: ochranná, školkovací či přidávací. Pokud chováte včely jako svůj koníček, nehraje příliš velkou roli, jakou kdy použijete. Například pro dočasné uzamčení a integraci nové matky můžeme použít klícku přidávací. Důležité je, abychom mohli její vchod v případě potřeby uzavřít krmným těstem.

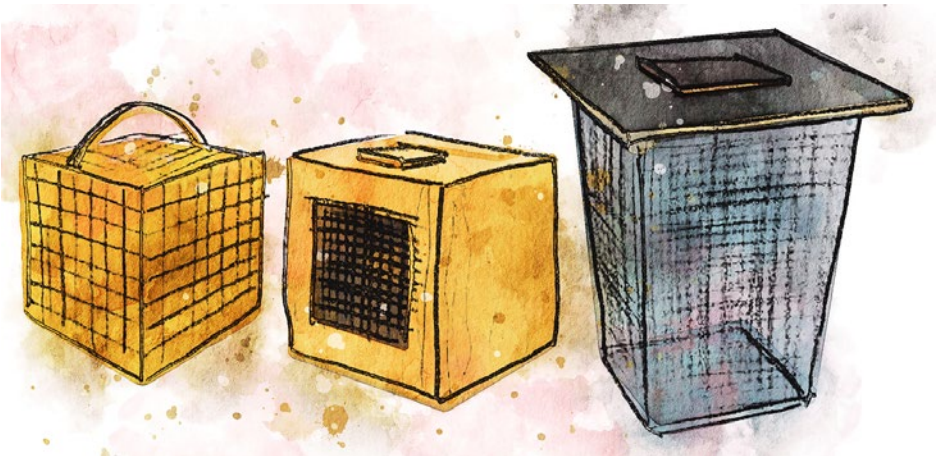

Různé druhy rojáků: multifunkční, roják domácí výroby, upravený koš na papír.

ROJÁK

Roják je speciálně navržen na odchyt a dočasné uchování a uskladnění přirozených a nových rojů. Měl by mít dobré větrání a také prostor ve víku, kterým můžete včely přikrmit jednou či dvěma lžícemi medu (mřížka ve víku). Box na odchyt se musí dát v horní části zcela otevřít (rozměry nejméně 30 × 30 cm).

To je důležité zejména tehdy, pokud potřebujete roj.

MÍSTO A PROSTOR

Včelařky a včelaři potřebují v každém případě prostor a místo pro:

— uskladnění příslušenství, jako jsou úly, plásty atd.,
— případně pro med (odstřeďování, plnění, etiketování, skladování).

V závislosti na velikosti si lze vystačit například s rohem v garáži, sklepní kójí nebo komorou.

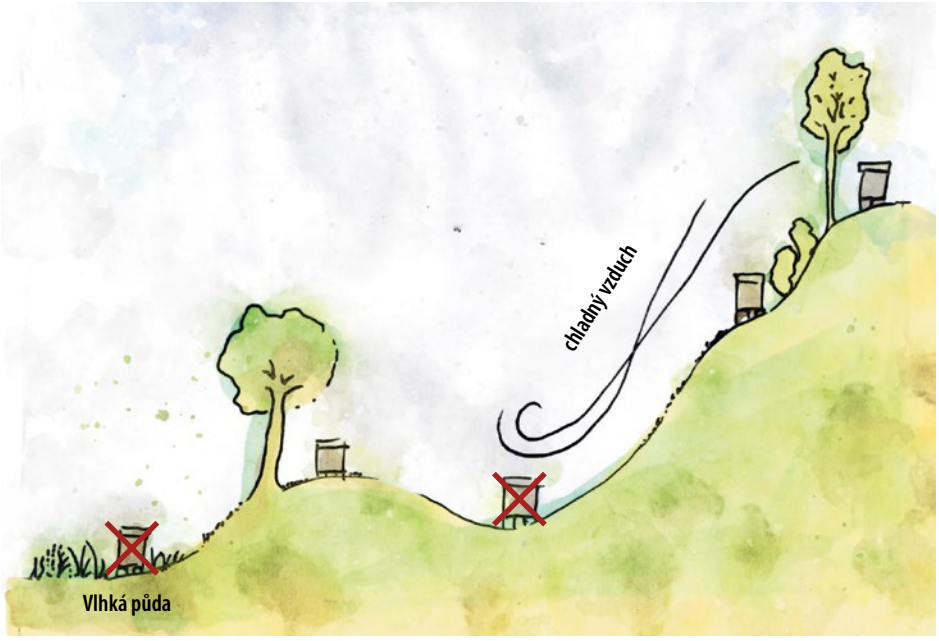

Úl by neměl být vystaven chladu nebo vlhku.

UMÍSTĚNÍ

Pro umístění úlu jsou v podstatě vhodná ta místa, kde se i my sami cítíme dobře. Je třeba se vyhnout vlhkosti, průvanu a chladnému vzduchu. Ideálně bychom měli při výběru zohledňovat roční období. To znamená volit v letním poledním žáru stín a v zimě zase místa bez poryvů studeného vzduchu. Podstavec úlu by neměl vést vlhkost směrem vzhůru. Z tohoto důvodu nejsou příliš vhodné palety, i když jsou mezi včelaři velmi oblíbené. Naproti tomu tvárnice možná nejsou příliš estetické, svou funkci však plní velmi dobře. Můžete také použít paletu s tím, že na ni posadíte dlaždice, které zastaví postup vlhkosti směrem vzhůru. Kolem úlů by neměly růst keře ani vysoké traviny, protože vytvářejí vlhké mikroklima. Jejich okolí bychom měli pravidelně udržovat, sekat kolem nich trávu, případně okolní plochu zarovnat či k nim zajistit volný přístup.

ZÁSOBOVÁNÍ VODOU

V úvahu je třeba vzít i zásobování včelstev vodou. Včely ji potřebují zejména k tomu, aby mohly svůj úl ochlazovat, a také jim pomáhá při rozpouštění cukru. I když mají vzácnou schopnost potit vodu, a tím hnízdo chladit, potřebují i další zdroj vody. Tím může být mechové místo nebo blízký pramen. Pokud v blízkosti není žádné přirozené pítko, můžete použít misku pod květináč, do které vložíte kamínky a nalijete vodu.

VHODNÉ MÍSTO

Jakmile si vyhlédnete místo, které by mohlo být tím pravým stanovištěm pro vaše včely, postavte se přesně na něj, do jedné přímky s vletovým otvorem, a v duchu si představte, jaké tam asi budou v průběhu celého roku podmínky z hlediska počasí a povětrnostních vlivů. Pokud se tam stále cítíte dobře, ať už by kolem byl sníh, padal déšť, nebo svítilo slunce, je to vhodné místo.

JAK SI OPATŘIT VČELY

Na nadcházející včelí sezónu je dobré se začít připravovat již v druhé polovině současné zimy. Můžete vyhledat blízké včelařky či včelaře a domluvit se na odkupu. Roj se odebírá na začátku rojové sezóny, nejpozději do začátku června, aby včely měly dostatek času na stavbu přirozených plástů.

Roje se v ideálním případě získávají od včelařů, kteří s nimi přímo pracují. Včelařské štěstí je, když se roj podaří najít vám samotným. Pomoci vám v tom může například platforma na záchranu rojů: www.schwarmrettung.de.

Roje mohou mít různou kvalitu (více v kapitole Roje a rozmnožování). V prvoroji je již starší matka, která začne rovnou klást vajíčka. V druhoroji vylétává panuška, nová neoplozená matka, která se musí nejprve vydat na takzvaný snubní let za účelem páření. Je mladá a předpokládá se u ní delší doba života než u staré matky. To zásadně ovlivňuje vývoj včelstev.

Pokud není možné získat přirozený roj, je možné použít umělý. Ten není výsledkem přirozeného reprodukčního procesu, jedná se o umělý produkt včelaře, v němž jsou shromažďovány včely z různých včelstev, přičemž se k nim přidá cizí matka. Přirozené, oddělené smetence a umělé roje jsou vždy vhodnější než oddělky.

Od pořizování oddělků odrazujeme, protože u nich včely už sedí na plástech. Je lepší mít u svých společenství jen vlastní vosk, protože ten starý může obsahovat různé zbytkové látky, jako například léky, pesticidy a další, které už navždy zůstanou v koloběhu vašeho včelstva. Problém těchto látek je, že nejsou okem viditelné a my o nich tak nevíme.

Čemu je třeba věnovat pozornost?

— Začněte včas
— Kontrolujte, zda je matka schopná reprodukce
— Minimální hmotnost 1,5 kg

Při nákupu si buď od prodejce zapůjčete klícku pro matku, nebo mu předem přineste svou a on vám ji pak vydá zároveň s rojem. Tato možnost je vždy výhodnější.

Výhodou přirozených smetenců nebo umělých rojů je, že vám nepřinesou žádné zbytky cizích látek a své plásty tvoří zcela nově.

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázku z knihy Ekologické včelaření v praxi.
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.